

BIEŻEĆ (581) *vb impf i prawdopodobnie pf.*

imp a. pf (23) *BierEz* A2v, B4, C2, G2v, I2v, R3v, *OpecŻyto* 21, 50v, 67v, 110v, *HistJóz* B3v, *LibMal* 1543/ 103, *Leop Luc* 19/4, *RejZwierz* 47v, *BibRadz Gen* 18/7, 24/20, 24, 28, *BielKron* 15v, *RejPos* 108, 338, *SkarŻyw* 261, 491, *pozostałe przykłady na ogół niewątpliwe impf.*

Pierwsze e jasne z wyjątkiem bięgl, w końcowym wahania; formy praet bieżał, bieżał-, bieżel- (175), bięgl, bięgl-, bięgl- (40); bieżał, bieżał-, bieżał- *BierEz* (13), *MetrKor*, *HistJóz*, *March*², *MiechGlab*, *WróbŻółt*, *LibMal* (3), *DiarDop*, *KrowObr*, *RejWiz* (3), *BibRadz* (7), *RejFig* (2), *OrzRozm*, *BielKron* (10), *RejAp*, *GórnDworz* (2), *HistRzym* (10), *HistLan* (4), *RejZwierz* (3), *BielSpr* (2), *WujJud*, *BudBib* (5), *HistHel* (4), *BudNT* (2), *CzechEp*, *GórnRozm*, *KochSz*, *WerGośc*, *KochProp*, *PaprUp*, *GostGosp* (2), *MWilKHist* (2), *RybGęśli*, *WysKaz* (8), *CiekPotr* (2), *CzahTr*; bięgl, bięgl-, bięgl- *RejKup* (2), *StryjWjaz*, *GórnTroas* (2), *KochPieś*, *GrabowSet*, *GosłCast*, *PaxLiz*, *RybWit*; bieżał, bieżał-, bieżel- : bięgl, bięgl-, bięgl- *OpecŻyw* (6 : 3), *LibLeg* (2 : 1), *HistAl* (3 : 6), *Leop* (3 : 3), *RejZwierz* (1 : 5), *RejPos* (11 : 5), *SkarŻyw* (39 : 3), *StryjKron*(3 : 2), *WujNT* (5 : 2).

inf bieżęć (27); -eć (1) *OpecŻyw*, -eć (1) *GrzepGeom*, -(e)ć (25). ◇ *praes* 1 sg bieżę (26) [w tym 1 r. -e]. ◇ 2 sg bieżysz (7). ◇ 3 sg bieży (163). ◇ 1 pl bieżymy (13), bieżemy (2); -ymy *Mącz*, *SienLek*, *RejPos*, *KuczbKat*; -(e)my *LubPs*; -ymy : -(e)my *RejZwierz* (9 : 1). ◇ 2 pl bieżycie (1). ◇ 3 pl bieżą (44). ◇ 1 du bieżyma (1) *RejZwierz* 129. ◇ *praet* 1 sg m bieżiałem, -m bieżiał (3). ◇ 2 sg m bieżiałeś (2). *f* -ś bieżiała (1). ◇ 3 sg m bieżiał (88), bięgl (7); bięgl (2), bi(e)gl (5). *f* bieżiała (18), bieglą (14). *n* bieżało (2). ◇ 1 pl m pers -śmy bieżeli (1). ◇ 2 pl m pers bieżeliście (1). ◇ 3 pl m pers bieżeli (36), biegl (11). *m an* biegl (1) *subst* bieżały (4), biegl (1). ◇ *imp* 2 sg bież (15), bieży (1); bież : bieży *OpecŻyw* (1 : 1). ◇ 3 sg niech bieży (2). ◇ 1 pl bieżmy (2). ◇ 2 pl bieżcie (3). ◇ *con* 1 sg m bieżiałbych (1) *RejPos*, bym bieżiał (1) *OrzRozm*, bym bięgl (1) *WujNT*. *f* bych bieżała (1). ◇ 2 sg m byś bieżiał (1). *f* byś bieżała (1). ◇ 3 sg m by bięgl (3), bieżiałby, by bieżiał (2). *f* by bieżała (2), by bieglą (1). *n* by bieżało (2). ◇ 3 pl m pers by bieżeli (4), by biegl (1). *subst* by bieżały(1). ◇ *con praet* 3 sg *f* by była bieżała (1). ◇ 3 pl m pers bieżeliby byli (1). ◇ *impers praes* bieży się (1). ◇ *praet* bieżano (1). ◇ *part praes act* bieżąc (42). ◇ *part praet act* bieżąwszy (15).

Sł stp: biec i bieżęć, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w. s.v. biedz.

1. *Biec* w znaczeniu właściwym: szybko posuwać się naprzód przy pomocy nóg; prędko iść, pędzić, gonić, spieszyć się; *currere* *Mącz*, *Calag*, *Cn*; *insectari*, *praecurrere*, *procurrere*, *recurrere* *Calep*; *contendere*, *ferri*, *meare*, *volare* *Cn* (306) : Kmiec [...] Bieżąc rychło śiekierę wziął *BierEz* L3, A2v, B4, C2, I2v, L2 (16); A ona fkoró to vflyfala/ natychmiáfł prędko powftala/ ij naprzeciw panu Iezufowi bieglą *OpecŻyw* 67; wieffczeli bych go żywe⁸⁰ nalazla/ ijjbych tam bieżała/ zabych go ieffcze vmiéraiącego vzzala? *OpecŻyw* 110v, 19v, 21, 50v, 109v, 116v, 154v [2 r.]; *MetrKor* 40/813; a ona panna byeżawfzy do wietzernika patrzala zokna na Iozefa przychodzącego *HistJóz* B3v; *FalZioł* IV [8]c, 10c, 11d; *March*² D3; A dzieci drugie przy matce bieżały. *MiechGlab* 55; *RejRozpr* F3; Tam przed fzyą pan zanym fzyą wyrwawfchy donyego byeżal chcąc y ranycz. *LibMal* 1543/103; Iozeph z radofcia bieży przećiw oyczu *RejJóz* P7, B4v; *RejKup* e6v, h3v, Kv, o3v, x6; ábowiem [smokowie i wężowie] wychodząc zgor z nawáfnofcia biegl pić z onego ieziorá. *HistAl* H6, C8v, Nv; *DiarDop* 77; *RejWiz* 70, 123v, 138, 158v; *Leop* 3.Mach 4/5, 4/6, *Luc* 19/4, *Act* 12/14; *RejFig* Aa6, Bb5, Cc3,

Dd4, Dd8; Biegła v mężowych nog vpádlá ná ziemię *RejZwierz* 19v; MYfzka biegła mimo Lwá/ przycífná iá nogą *RejZwierz* 120v, 15, 47v, 137, 138; A íam Abráhám biežawfzy do trzody wzíáł cíelátko młode [...] á dał ie íludze *BibRadz Gen* 18/7; A ręká Páńfka bylá nád Eliáfzem y podpáfał biodrá íwe/ á biežal przed Achábem áž przyfzedł do Iezráel. *BibRadz 3.Reg* 18/46, *Gen* 24/20, 28, 29, *Ios* 10/11, *2.Reg* 4/4, *Hab* 2/2, *Agg* 1/9, *Bar* 4/36, *Matth* 28/8; *BielKron* 8v, 9, 12, 41, 58, 102, 105v; *Mqcz* 73d, 360c; *SienLek* 94; ábo ow ktory ná potkániu z iákim wielkim woiewodá/ by z nim iedno raz iáko żyw mowił/ hneth k niemu bieży wízethecźnie/ z dziwnemi ímiefzki/ y wda fie w rzecz/ iáko s tym/ s kim by żył zá iednego. *GórnDworz* K7, Bb2, Ff5v, Ff7, H2; *HistRzym* 78v; Bo by byli o nim rozumieli iż im miał zamki rozdawać [...] bieželiby go też byli ízukác do Bethleem. *RejPos* 37, 38v, 77, 124, 164, 276 [2 r.], 309v (20); *HistLan* C2v, C3, C3v; *HistRzym* 20v, 67, 83, 88; *RejZwierc* 80v, 166v, 175, 188v, 235, 264v, Aav; *BielSpr* 41v; *WujJud* 39v; *BudBib Gen* 18/2, 6, 29/12, *1.Mach* 5/25, *4.Reg* 23/13, *Zach* 2/4, *Dan* 13/25; *HistHel* B2v, B4, C2v; y [Magdalena] widzi kámień odiyty od grobu. Bieży przeto y przydzie ku Symonu Piotru *BudNT Ioann* 20/2, 4, *Act* 21/1; Połtowie też poítronni íwoim rzędem biegli *StryjWjaz* C2; *Calag* 66b; do rzeki po wodę biežal *SkarŻyw* 250, 52, 56, 113, 261, 491 (36); *MWilKHist* [C4], H3v, [H4]v, K; *StryjKron* 305; *GórnRozm* F2v; *WerGość* 256; *PapUp* K2v; *Calep* 542a, 831a, 853a, 901a; ku mogile pełné ízły zagony/ Y od morzá/ y z inąd biegl lud z káždéy ítrony *GórnTroas* 72, 40, 66; A gđzieby fie w boru zápáliło/ káždy poddány ile ich w domu pod gárdłem ma biežeć gáścić *GostGosp* 12, 96; y wnetze ieden biežawfzy/ y wzíawfzy gębkę/ nápełnił iá octem *LatHar* 701, 713; *RybGęśli* Cv, C; *WujNT Matth* 27/48, 28/8, *Luc* 19/3, s. 293, *Ioann* 20/2, 4; *WysKaz* 7; *KmitaSpit* B2; *SkarKaz* 313b; *CiekPotr* 33, 40 [2 r.], 44, 76 [2 r.], 83; *CzahTr* C; *KlonWor* 25; *PudłDydo* B3v; A íamem tu biegl z wielkiej ochoty. *RybWit* C2, C2.

bieżeć z czym (5): *BielKom* C8; co to zá hetmáni/ Co to tám do nich bieżyfz s tymi nowinami. *RejWiz* 165, I2v; [do gaszenia] Iedni áby bieželi z íiekierámi/ drudzy z hákámi/ trzeći z drábinámi *GostGosp* 144; *SkarKaz* 577a.

bieżeć za kim, za czym (9): *RejZwierz* 3v; *BibRadz 2.Reg* 20/13; *BielKron* 15v, 85; *RejZwierc* 46, 64v; zá Prorokiem biežal/ Wołow y też wízytkiego/ ná roli odbiežal. *HistHel* C4v; Okrutnego lwá íczenie zá tobá bieży *KochOdpr* D2; *LatHar* 642.

Przysłowia: iáko ná gwałt do ognía/ ták do tego biežal *GostGosp* 158.

Pátrzayciefz iáko bieży/ by miał ízyię złómić. *RejZwierz* 41.

Fraza: »co żywo bieży« [szyk zmienny] (5): Iuž práwie iáko ná miód bieży tám co żywo. *RejWiz* 70; *RejPos* 243; Zefzło fie też y ludzi s poípołftwá niemáło/ Bo ná táki dziw w miefście co żywo biežáło. *HistLan* F, Fv; *RejZwierc* 233v.

Zwroty: »biežeć po kolędzie«: Potym bieży po kolendzie W káždym káćie dzwonić będzie *RejRozpr* E2v.

»jak(o) do matki biežeć« (2): *SkarŻyw* 143; Poydzie do niego káždy vkrzywdzony/ Iák do mátki fyn bieży roíkwielony. *GrochKal* 17.

»ku ratunku (na ratunek) biežeć« (2): *GórnDworz* Z2; Stároftá zamku bronil/ á temu Krzyžacy Ná ratunek bieželi/ y zbrojni Polacy. *KochProp* 8.

»bez rozmysłu bieżec«: bo iuz tám musilz bez rozmyflu bieżec *RejZwierc* 110.

»(w)skokiem, (pędem) bieżec« [szyk zmienny] (13): *BierEz* B; *HistAl* B8v, I2v; *GliczKsiąż* Iv; o moiá páni bys wiedzyálá/ Y lámabyś wnet lkokiem pewnie tám bieżálá *RejWiz* 27v; lkacząc po gorách/ á lkokiem bieżąc po pagorkách. *BibRadz Cant* 2/8, *Gen* 18/6; *OrzRozm* N3; *Mqcz* 73d, 505c; *RejZwierc* 92v; *CiekPotr* 76; *PaxLiz* C2.

»i tam i sam bieżec«: á w posrzodku v ogonow [*liszek*] przywiázal pochodnie ktore zapaliwfy rozegnał żeby y tám y lám roznie bieżály. *Leop Iudic* 15/5.

W przen (18) : *OrzQuin* A3V; *GrzegŚm* 50; á wodź go [*swowolne a nikczemne ciało swoje*] wftawicznie/ po krefu vkázuiącz mu drogę kedy bieżec ma/ á przypáthruy mu wędzidlá pilno *RejZwierc* 130, 46, 130 [2 r.]; A śmierć dopiéro w ten czás nam należy/ Gdy iuz k nam bieży. *KochTr* 16; *StryjKron* 51; á ták by fię w drogę nową y świeżą/ zá wodzem y hetmánem wiáry prawdziwey [...] puścili/ y nią do oštátecznego wytchnienia bieżeli. *CzechEp* 73, 166; lecz flawá biegłá w cudze ftrony. *GórnTroas* 72; Piotr Stołeczny z wiofną bieży. *LatHar* + +7, 383; *SiebRozmyśl* A3; *PaxLiz* *ktv*.

Przysłowie: Gdy młodość/ iák koń twárdoufty/ bieży *GrabowSet* D.

Zwrot: »biegiem (pędem) bieżec« (2): *GórnDworz* Y7; niech wola moiá śpiełznym biegiem do ciebie y zá tobą bieży *LatHar* 642.

a. *Brac udział w biegach (także w wyscigach konnych)* (29) : Niechay tá [*liszka*] krefę zámierzy/ Pátrząc iáko ktory bieży. *BierEz* L3v; *Leop* YY4v; iz ci kthorzy w zawod biegáią/ áczci wzyfcy bieją/ ále ieden zákład bierze? *BibRadz* 1.*Cor* 9/24; *BudNT* 1.*Cor* 9/24; *WujNT* 1.*Cor* 9/24.

bieżec co (2): *KochPieś* 12. Cf »zawod bieżec«.

Zwroty: »do kresu, (ku kresowi) bieżec« [szyk zmienny] (2): *KochPs* 27; *KochSz* C. Cf »pędem bieżec«.

»pędem bieżec«: Więc roznym pędem bieją ku krefowi/ Przypátruią fie drudzy zawodowi. *KochSz* C.

»zawod (w zawod) bieżec« [szyk zmienny] (2): gdzie kón prędkonogi Bięgl zawód drogi. *KochPieś* 12; *CiekPotr* 77.

W przen (26) : A przetoż ia thák bieżę nie iáko ná nie pewną/ thák szermuię nie iáko wiátr biiąc. *BibRadz* 1.*Cor* 9/26, 24; *RejZwierc* 130, Aaa4v; *WujNT* 1.*Cor* 9/26.

Zwroty: »do kresu (krysu, kres) bieżec« [szyk zmienny] (8): Ale rozmyfliwfy fie o iáki zákład bieżymy do tego krefu *RejPos* A4; *RejZwierc* B2, 129, 129v [3 r.], 130, 180.

»o zákład (ku zákładowi) bieżec« [szyk zmienny] (5): Bieżę ku zákładowi wezwánia Bożego/ *BibRadz Philipp* 3/14; *RejPos* A4; *RejZwierc* 129, 159, 180. Cf »do kresu bieżec«.

»zawod (zawodem, w zawod, na (w) zawodzie bieżec« [szyk zmienny] (8): Kiedy koźiełek bieży zawodem/ tedy fye mu bieli pod ogonem. *March*¹ A3; *Prot* Bv; w thym zawodzie/ gdzie wiedzdy ludzie ku doštoieńftwu/ á wyfokiey ftolicy bieją *GórnDworz* Dd7v; *RejZwierc* B2, 129, 129v [2 r.]; *WujNT Hebr* 12/1.

2. *Jechać, posuwać się za pomocą środków lokomocji* (21) : Wfiaday zemną wnet na wos biezmy przeciw iemu *RejJóz* P7v; *BielKron* 125v; *StryjKron* 597.

bieżeć na czym (3): *BierEz* K2v; thedi zgołzczyncza przerzeczony Andrzey Rzepeczky do myaľtha na konyku byezall *LibMal* 1546/110v; *RejZwierz* 114v.

bieżeć za kim: iáko ten oblubieniec ná białym koniu w koronie wybieżał ná łwiát/ á huffy niebiełkie iáko bieżeli zá nim *RejAp* BB5.

Zwrot: »bieżeć wyścigając sie«: Máło czo ten od Sudorwic odiechał/ áli drudzy bieżą wyścigáiąc fie/ y pytáiąc/ A owies iełt *GórnDworz* S6.

a. *Udać się w drogę, w podróż; aliquem locum capessere Mącz* (13) : *MetrKor* 40/812; A łfamo czwarth prethko byezal do Cessarza wydziawszy sye pyerwey spossly Vangierłkymy *LibLeg* 9/50v; *HistAl* D5; Melitam capessimus, Yedziemy/ álbo byeżimy do Melithy. *Mącz* 35c; z Perfyey ałz do Rzymu bieżała: y dziatki/ namilřą rzecz ná świećie/ ná tořz męczeńłtwo niořła *SkarŻyw* 63, 517 [2 r.], 572; *StryjKron* 140; *WujNT Act* 16/11; *SkarKaz* 41b; Z Gdańłká teřz kiedym bieżał do Ruři połpiechem *CiekPotr* 63.

Zwrot: »bieżeć za morze«: co Bog może dáć/ to Cefarz niemoże/ Cnoty/ łpráwy/ rozumu/ by bieğł y zá morze. *RejZwierz* 20.

3. *Uciec, odbiec* (38) : *BierEz* Kv; *RejRozpr* H2; Item Valentemu Sklonowcza dal trzi wyerdunky za tho yłch gy ołtrzeğł aby byezal czo nadaley *LibMal* 1548/141; *RejKup* n8; *HistAl* F3; *RejRozm* 397; *LubPs* Mv; Iedno go do tegodniá/ być mu zálię we wři/ Bieży á błoto pierzcha/ łzczekáią zá nim při *RejWiz* 41, 73; *RejZwierz* 21v, 46v, 129; *BielKron* 101v, 106; *GórnDworz* Z5v; *HistRzym* 67, 127; *SkarŻyw* 412; Węgowie w gory bieżą tarczámí fie łzczycząc. *StryjKron* 255; *GrabowSet* Q4v.

bieżeć z kim: A przeto krom włłęgo omiełłkaniá do Eijptu z zálořciá wielką s nim bieğła *OpecŻyw* 28v.

Przysłowie: Y przeto chcąc vřć onych iádowitych łłow: Pátryárře ćicho podziękowawłřy/ bieżał tám gdzie go oczy niołły. *SkarŻyw* 167.

Zwroty: »precz bieżeć« [szyk zmienny] (14): *BierEz* C2v, E2v; bo bylo przykázáno w łtary^m zákonie/ aby to iagnię iedziono/ obuwlřy fie/ łtoiáťz/ [...] iakoby mieli natychmiáłt precz bieżetz. *OpecŻyw* 90v, 113v; *HistJóz* A3v; *RejRozpr* Dv; *RejKup* h6, p3; Iedno włřytko iáko pies pod iátkámí leży/ A gdy mu kořć wyrzucą porwawłřy precz bieży. *RejWiz* 28v, 53, 130v; *BielKron* 72v; *HistRzym* 10, 129; *SkarŻyw* 459.

»bieżeć by wćiekły« (2): Bochmy ie męźnie koflem áź w rynek wyfiekłi/ Zaden fie nie obeźrzał byeżeli by wćiekłi. *RejWiz* 97v, 130v.

4. *Atakować, napadać, gonić nieprzyjaciela; tropić; fugare Calag* (32) : *KochSz* B3v; Pop woła bieżąc łápay *RejFig* Cc8v.

bieżeć przeciw komu (2): a zmocniwłřy fie przeciwi iemu [...] nieprzyácielskim obyczáiem bieğł przeciwi krolowi. *HistAl* B4; poczęło z łáłow wychodzić niezliczona wielkoć łloniow/ á okrutnie bieğli przeciwi męźom. *HistAl* I2.

bieżeć na kogo (2): *HistAl* H6v; Zápalczywy ná męźá Mąź vpornie bieżał *StryjKron* 255.

bieżeć po kim (3): wiele bithew łthaczał z Pogány: y łthárći byli á poráżeni Pogáni [...] y bieżał [et persecutus est eos] po nich áź do brony Ptolomaidy. *Leop* 1.Mach 5/21; *BielSpr* 44; *GosłCast* 48.

bieżeć z kim, z czym (2): *MetrKor* 40/812; wyźrzawfzy że lew niofl dziecię: bieżeli [!] zá nim ze pfy; *HistRzym* 129.

bieżeć za kim, za czym (9): *LibLeg* 6/156v; *MetrKor* 40/812; za Tataru ktorzi w panstwach nafchich szkodj czynily byezele. *LibLeg* 11/28v; Alexander tedy y rycerftwo iego bieząc zá nimi pobili ich fzełć let trzydziełci y czterzy *HistAl* K6; *BielKron* 76; *HistRzym* 129; *SkarŻyw* 284, 487; *KlonWor* 37.

Zwroty: »jako opętany bieżeć« : *OrzJan* 21 cf »oślep bieżeć«.

»oślep bieżeć«: kray oštátni świátá tego [...] iáko ieft tá wfzyłtkiego cnotliwego życia odchłani przepásć: która oślep bez wftydu iáko opętána niehá mownie ták bieży *OrzJan* 21.

»bieżeć w pogonią« (3): *LibLeg* 6/156v; *Calag* 297b; y miał wnet ná trzyftá y ośmnaście mężow do boiu: y bieżał w pogonią zá krolmi onymi. *SkarŻyw* 284. Cf »śladem bieżeć«.

»(gorącym) śladem (za śladem) bieżeć« [*szyk zmienny*] (7): thedy then ktho za fzyładem byezi zoną obczyzną *MetrKor* 40/812, 40/812, 813 [2 r.]; Item Gdy by ktho byegl śladem w pogonyą za sbyegy albo za dobythky swoyemy *LibLeg* 6/156v, 118v; *GosłCast* 48.

»zbrojną ręką bieżeć«: Ale lud fię z Gelle obaczył y zbroyną ręką zá nimi bieżał. *SkarŻyw* 487.

a. *Polować, tropić, gonić za zwierzyną; pervenari Mącz* (7) :

bieżeć na co: sagax canis, Czifty łowcá/ który bieży ná ptaká yáko ftrzelił. *Mącz* 364a.

bieżeć za czym (6): *BierEz* K2v; Potym bieząc zá Záiácem padł z nim koń *BielKron* 178v; Pervenor, Lowię/ zá zwierzem bieże/ ośládą zwierzu dochodzę. *Mącz* 483c; *HistRzym*, 127; *RejZwierc* 115; *SkarŻyw* 508.

5. (*O ruchu przedmiotów martwych, zjawisk fizycznych, pojazdów itp.*) *poruszać się, posuwać się naprzód* (65) : Iedź prętko podle lálá/ będyeć fie thák zdáło/ Izeby ono drzewo mimo cię byeżało. *RejWiz* 112, 180v; Bowiem ten członek ięzyk/ bárzo wolno bieży. *RejZwierc* 5v, 138v; Bieży wiátr ku południu/ y záfię bieży kołem ku pułnocy/ *BibRadz Eccle* 1/6; *RejAp* 79; *GórnDworz* H6; ciągnął po ziemi Okręt [...] ták śpiefzno/ iáko kiedyby miał po wodzie bieżeć. *GrzepGeom* B.

W przén (1) : Niech moiá łódź/ gdzie pędzi wola Boża/ bieży. Y przy brzegu ktory mi Bog náznaczył ftanie/ Ieśli nie ieft befportne ludzkie żeglowanie. *SzarzRyt* C3v.

a. (*O ciałach niebieskich*) *obracać się, krążyć* (14) : Iż fie nigdy nie ruża/ [*Ziemia*] iáko kámiień leży/ Choć niebo wfátwicźnie około niey bieży. *RejWiz* 149, 148v; *KochPhaen* 7, 9, 10, 12, 13, (9); poki to iáłne fłońce bieży *WisznTr* 19; *KochPieś* 11; *SzarzRyt* A3v.

b. (*O wodzie i cieczach*) *płynąć, ciec; alluere, vadere Mącz* (41) : *ZapWar* 1527 nr 2376 [2 r.]; *FalZioł* V 38; *LibMal* 1547/128v; Ty dwie rzece Tygrys y Eufraten bieżą przez Mediá *HistAl* E3v, F; Szum okrutny po fkalách/ kędy wody bieżą/ Z oney gory wyflokicy *RejWiz* 177, 141v, 146 [2 r.], Dd4; *KochZuz* A2; *BibRadz* 1.Esdr 8/15, *Eccle* 1/7 [2 r.]; *BielKron* 283, 432, 433, 448; Albis: Rzeká w niemieckich ftronách która teź pod Wittemberg bieży. *Mącz* 6c; Istula alluit Cracoviam. Wisłá bieży mimo Krákw. *Mącz* 199d, 472c; *SienLek* 172v; *GórnDworz* Bbv [2 r.]; *Oczko* 11; *KochJez* B2v; *KochFr* 52; *KlonŻal* A3v; *KochFrag* 24, 28; *JanNKar* C3v; *SarnStat* 1179; *WitosłLut* A6; *PaxLiz* C4v; *KlonFlis* Gv; *SapEpit* [B2]; *SzarzRyt* D2v.

Zwrot: »pędem bieżeć«: wielkim pędem iáko z gory oná wodá wftecz bieżałá *StryjKron* 26.

W przén (2) : boć mi też iuż było márkotno/ Iże pełne [kielichy] nie biegły/ do gęby ochotno. *PaxLiz* E3v.

»bieżec pławem«: gdy źródłá nowégo iákiéysi wody prágniesz? nie/ widzisz wdzięcznégo Który śród zamku bieży pławem przeźroczyłty? [*mowa o Putyfarze*] *GosłCast* 25.

6. (*O drodze, granicy, płaszczynie itp.*) *ciągnąc się, prowadzić, rozprzestrzeniać się* (20) : na dobrowolney [...] drodze kthora byczy szwarschewy domokothowa *ZapWar* 1513 nr 2084, 1517 nr 2239, 1527 nr 2532; Sarmatia w Europie na wchod, poczynaie od teyże rzeki Tanais, á bieży ku zachodu aż do famey Wiłty *MiechGlab* 1; *Leop Ios* 19/12, *Tob* 5/7, *Ez* 21/19; Y bieży gránicá ich do Tabor/ do Sehefimá *BibRadz Ios* 19/22, 13, 27, 32, *Act* 8/26; *BielKron* 289; Tyrrhenum mare, Morze ktore mimo Tuściá bieży *Mqcz* 471c; Nád morzem/ zkad zaś równia ku págorku bieży *Górntroas* 72; *WujNT Act* 8/26; *SarnStat* 188.

Szereg: »bieżec i ciągnąc się, ciągnąc się bieżąc« (3): Thá ziemiá od wchodu słońcá bieży ku Perfyey/ y zálię iye ciągnie ku zachodowi aż do pułzcei Sur *BibRadz Gen* 2/11, *Num* 34/4, *Ios* 19/12.

7. (*O czasie i zjawiskach rozwijających się w czasie*) *istnieć, przebiegać w czasie, mijać* (27) : [czas] Sirp w iedney ręce niefie/ w drugiey ręce koło/ Znácząc iáko marny świat/ zázwdy bieży w koło. *RejZwierz* 114v.

Przysłowie: Do pułnocy gáchuie/ do południá leży: A w tym nieprzeplácony čás iák ftrzáłá bieży. *KlonWor* 61.

Frazy: »czas bieży« (12): *RejWiz* 5v; *RejZwierz* 68v; *RejAp Cc*8v; *RejZwierc* 237v, 239, 253; čás bieży á iáko wodá w byftrey rzece wcieka *SkarŻyw* 4; A nań nie naydzie ná świecie obróny. [czas] Leći nie bieży/ nie dościgłym lotém *Górntroas* 30; *JanNKar* A3v, D2v; *WitosłLut* A6; *KlonWor* 61. *Cf Przysłowie*, »jako woda bieżec«.

»(precz) bieżą lata« [*szyk zmienny*] (3): *Górndworz* H5v; NAdobny łobie kwiat Venus obráłá/ Kiedyby iego krałá dluzéy trwáłá. [...] Rwi/ páнно/ rózą zá nowégo kwiatá/ A pomni że ták bieżą twoie látá. *KochFr* 44; *WisznTr* 22. *Cf* »precz bieżec«.

»rzeczy tok bieży«: Ták bowiem rzeczy tok bieży *OrzJan* 38.

»wiek bieży« (2): *RejZwierc* 136; Niech w niey/ moy krotki/ niech wieczny wiek/ bieży. *GrabowSet* Tv. *Cf* »z wiatrem bieżec«.

»żywot bieży« (2): *LatHar* 583; Ták żywot náłz wftáwicznie we dnie y w nocy do śmierci bieży *WysKaz* 45. *Cf* »płynąc i bieżec«.

Zwroty: »pędem bieżec«: Vyrzy że wíztyko pędem bieży z tego światá *WisznTr* 22.

»precz bieżec«: iż látá precz bieżąc/ biorą s łobá wiele człowięczego dobrego *Górndworz* H5v.

»skokiem bieżec«: A iż łkokiem prętkość wieku bieży *RejRozpr* K3.

»z wiatrem (za wiatry) bieżec« (2): ABowiem widzisz iż wiek twoy rownie z wiatrem bieży. *RejZwierc* 136; *KochPieś* 29.

»jako woda bieżec«: A čás márnne iáko wodá bieży. *RejAp Cc* 8v.

Szereg: »płynąc i bieżec: iż żywot náłz nie ládá iáko płynie y bieży *LatHar* 583.

W przén (3) : Iáko s czáfy bieżymy. *RejZwierc* 159 [*idem* Aaa 4], 159, Aaa4.

8. *praw. Mieć ważność, być w obiegu* (4) : DAwności Ziemiłkié/ które w innych ziemiach Królestwá nálezego bieży [currunt JanStat 790]/ téż w ziemiach nálezych Rułkich chcemy áby szły SarnStat 778.

Fraza: »moneta bieży« (3): áby [...] w Ziemiách Krákwowskiéy y Sędomiérskiéy nie ina/ iedno tá monetá połpolitá która w Królestwie bieży/ zá podatki nálezé była wyciągána SarnStat 888, 350, 1055.

9. (*W znaczeniu psychicznym a. moralnym a. woluntarnym*) *zwracać się, dążyć, starać się, iść za przykładem, być skłonnym; currere Vulg* (59) : RejPs 86v; RejKup 12v; Zmiłuię fie nád thym ktorego mi litho: [...] Athák nie ná tym iest kto chce/ áni kto bieży/ ále ná Bogu ktory fie zmiłuié. Leop Rom 9/16, *B2; SienLek 14v; RejZwierc 216v; RejPosRozpr b4v; BudNT Philipp 2/16; Y gdy nie tylo dorofle/ ále y mále dziatki/ y pánienki/ ná męczeństwo zá wiarę świętá bieżało SkarŻyw 130, 46, 193, 490; PudłFr 62; [Zuzanna] Złofnym łtárcom znác dáła/ Iż śmierć/ nád grzech/ wolála/ Biegli/ chcąc by łtąd/ śmierć y lekkość miała. GrabowSet B3v; Lecz fałszywi prorocy bieży/ choć ich Bog nie połał. WujNT s. 204, 90, 652, Gal 2/2, 5/7; SkarKaz 241a, 514a, 519a.

bieżeć ku komu: A ku Bogu wietznemu niech z Modlitwą bieży. WierKroc B3v.

bieżeć do kogo, do czego (10): Omnis hominum cursus est ad vos, [...] Káłzdy do was bieży. Mącz 73d; Włzakoż niechcę/ áby [dworzanin] do tákowej pojedynkiem bitwy był chćiwy/ [...] kto do tego bez gwałtowney przyczyny łkwápliwie byeży/ godzyen iest/ żeby fie iego towarzłstwá pocźciwi ludzie łtrzegli. GórnDworz E2; Lecz ci obrotni wężowie [...] wnetże do kronik y Hłtorykw bieży/ prawdę im przyznawájąc SkarJedn 85; SkarŻyw 249, 261; Bież tedy do Páná Bogá/ y otrzymay łobie v niego łáłkę ReszPrz 52; GrabowSet T2v [2 r.]; LatHar 259; SkarKaz 423a.

bieżeć przed kogo: z tá niewiem iáką więzaniná łwą przed Mścjwą Ofobę W. M. bieże RybGęśli A2v.

bieżeć czym (2): MycPrz I C; áby zá mię do Chryłtułá bieżeli modlitwą łwoiá SkarKaz 423a.

bieżeć z kim (3): Kiedys widział złodzieia bieżałes łnim Pochlebowáles, nie karałes łmiele tych ktorzy kradną WróbŻołt 49/18; Leop Ps 49/18; BibRadz Ps 49/18.

bieżeć za kim, za czym (6): KrowObr 135; Leop Philipp 3/12; á ciełz fie tá nędzną pogánką/ á bież zá Pánem łwym/ wziáwłzy przed fie łtałość wiáry łwoiey o miłofierdziu iego RejPos 75, 275, 325v; Dufzyczká miła tá bieży zá cnotá RejZwierc 116.

Przysłowie: Mowá twoiá górna/ á bárzo łkora: z rzeczy w rzecz/ iáko łtrzała z łuku do cylá bieżąc/ niewiem iáko mi z oczu zniknęła OrzQuin S4v.

Zwroty: »bieżeć do celu (ku końcu)« [szyk zmienny] (3): á do tych fie rzeczy łciągąc ktore łą przedemná/ bieże do pewnego celu Leop Philipp 3/13; OrzQuin S4v; GórnDworz I5. Cf Przysłowie.

»do kresu (ku kryswi, kres) bieżeć« [szyk zmienny] (8): RejPos B; Rádlzey fie łtáray iuz bieżąc ku kryswi łwemu o żywoth tháki [...] iákobyś fie podobał ludziom RejZwierc 161v, 23v, 103, 130v; WisznTr 22; GrabowSet I2v, CzahTr C4v.

»pędem bieżeć« (2): KuczbKat 395; Bo duch twoy/ pędem do márności łwieckich od łámego práwie dźcieiństwá bieży LatHar 259.

»by wściekły bieżeć«: [Turczyn tego pragnie, aby Polskę Turki osadził] baczyłz Wálzá kró: M. iákim gniéwem zápalony/ by wściekły bieży ku nam? OrzJan 101.

Przen (2) :

Zwroty: »do głowy bieżeć«: Pátrz kiedy wńnie ciáło/ iáko gliná leży/ A co we dnie widzyáło/ tho do głowy byeży. *RejWiz* 120.

»bieżeć myślami«: Karzmyfz fie iuż cudzymi tymi przygodámi/ Nie bieząc [!] ták fámo páfz swoimi myflámi. *MycPrz* I C.

*** *Bez wystarczającego kontekstu (9)* : Praeterfluo. Ciekę álbo byeżę. imo *Mqcz* 132a; Meo. Ciekę/ bieżę. *Mqcz* 217a; Lauffen. Bieżeć. Currere. *Calag* 325a; Rennen. Rośpuścić. Bieżeć. Dare fraena. *Calag* 396b; Badizare – Poskakuiąc bieżeć *Calep* 121b, 129a, 234b, 280a, 1031a.

Synonimy: **1.** czosać, iść; **2.** jechać; **3.** uciec; **4.** gonić; **a.** łowić; **5.** a. obracać się, ruszać się, toczyć się; **b.** ciec, iść, płynąć, uciekać; **6.** chylić się, ciągnąć się, iść; **7.** lecieć, płynąć; **8.** iść.

Formacje pochodne: *dobieżeć, nabieżeć, nabieżeć się, nadbieżeć, obbieżeć, obieżeć, odbieżeć, pobieżeć, podbieżeć, przebieżeć, przybieżeć, rozbieżeć się, ubieżeć, ubieżeć się, wbieżeć, wybieżeć, zabieżeć, zabieżeć się, zbieżeć, zbieżeć się; pobiec, przybiec, ubiec, wybiec; biegać, dobiegać, nabiegać, nabiegać się, nadbiegać, obiegać, odbiegać, pobiegać, przebiegać, przebiegać się, przedbiegać, przybiegać, rozbiegać się, ubiegać, ubiegać się, wbiegać, wybiegać, wybiegać się, zabiegać, zabiegać się, zbiegać, zbiegać się; nabiegnąć, zabiegnąć, zbiegnąć się; ubiegiwać się.*

Cf **BIEGLY, BIEŻĄCY, BIEŻENIE**

ZZie